

Odluka:

U-III/4963/2008

Zbirni podatci

Broj odluke: U-III/4963/2008

Datum odluke: 30.03.2011

Vrsta odluke: Odluka

[Poveznica do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Tekst

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Snježana Bagić, predsjednica Vijeća, te suci Mato Arlović, Davor Krapac, Ivan Matija, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo S. B. iz Z., kojeg zastupa N. S.-R., odvjetnica iz Zagreba, na sjednici održanoj 30. ožujka 2011. jednoglasno je donio

O D L U K U

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukidaju se:

- rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske broj: Pž-5476/08-3 od 10. rujna 2008. i

- rješenje Trgovačkog suda u Splitu broj: VII St-s-36/01 od 7. srpnja 2008.

III. Predmet se vraća Trgovačkom sudu u Splitu na ponovni postupak.

IV. Ova odluka objavit će se u "Narodnim novinama".

Obrazloženje:

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavna tužba podnesena je protiv rješenja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VTS) broj: Pž-5476/08-3 od 10. rujna 2008., kojim je odbijena podnositeljeva (zakonski zastupnik, direktor i jedini vlasnik dužnika "A. A. S." d.o.o. Z.) žalba protiv rješenja Trgovačkog suda u Splitu broj: VII St-s-36/01 od 7. srpnja 2008.

Tim je rješenjem (točka I.) otvoren stečajni postupak nad dužnikom (podnositeljem) s danom 7. srpnja 2008. (točka III.).

2. Na zahtjev Ustavnog suda, stručna mišljenja dostavili su prof. dr. sc. J. G. i prof. dr. sc. S. P., Pravni fakultet u Zagrebu.

II. NAVODI PODNOSITELJA

3. Podnositelj u ustavnoj tužbi ponavlja razloge iznesene u postupku koji je prethodio ustavnosudskom postupku, navodeći:

"(...)
Društvo "A. A. S.", čiji je direktor i jedini vlasnik podnositelj tužbe B. S., je 1997. god. pokrenuo parnicu protiv Države (RH - Ministarstvo financija) radi naknade štete pretrpljene nezakonitim postupanjem Porezne uprave Split koja je nametala tom trgovačkom društvu nepostojeće porezne obveze i blokadom žiro računa kroz više od godinu dana prisilno ih naplaćivala što je uzrokovalo financijsku propast društva. Upravni sud RH je kroz više godina povodom tri tužbe A. A. S. donio tri presude kojima je utvrdio nezakonitost odluka upravnih tijela. Upravna tijela nisu poštivala te odluke iako su one po čl. 62. obvezne za upravna, dakle, i porezna državna tijela. To je bio razlog za tužbu za naknadu štete protiv RH. Općinski sud u Zagrebu je presudom P-8025/02 od 16.07.2002. god. dosudio društvu A. A. S. na teret RH na ime naknade štete iznos od 48,691.761,57 kn, a Županijski sud u Zagrebu tu je odluku potvrdio svojom presudom Gž-5061/02 od 26.10.2004. Vrhovni sud Republike Hrvatske je 03.08.2005. donio presudu i rješenje Gzz-152/05 i Rev-638/05 kojim je odbio

ZZZ i reviziju u pogledu dijela od 32.004,897,22 kn, a ukinuo presudu i vratio na ponovni postupak u dijelu od 16.686.864,35 kn i za dosuđeni parnični trošak.

Država je protiv presuda Vrhovnog suda RH podnijela i ustavnu tužbu tražeći ustavnu zaštitu po čl. 14. st. 2. i čl. 29. Ustava. RH. Ta je tužba odbijena.

(...)

Kada je društvo "A. A. S." zatražilo ovrhu na temelju pravomoćne presude, Država je krenula u protunapad. (...)

Protiv društva A. A. S. Država je predložila otvaranje stečaja, protiv njegovog vlasnika i direktora B. S. pokrenula kazneni postupak, a protiv odvjetničkog društva koje je stranku zastupalo proveden je dugotrajni porezni nadzor koji je protuzakonito određivan na temelju čak tri naloga za inspekcijski nadzor (naloga od 11.04.2006. god. izdatog od Odjela za otkrivanje porezno kaznenih djela, naloga istog tijela od 06.06.2006. god. i na koncu naloga Porezne uprave od 14.09.2006. god.) I konačno, provedena je blokada žiro računa odvjetničkog društva temeljem privremene mjere donesene u istražnom postupku protiv B. S. Odvjetničkom društvu je prisilno oduzet novac s poslovnog računa i potpuno mu je onemogućeno poslovanje. (...)

Sve što je uslijedilo u tim postupcima primjer je krajnje arbitrarnog i samovoljnog postupanja državnih tijela sa unaprijed zadanim ciljem da se Državi omogući da izbjegne plaćanje po pravomoćnoj sudskoj odluci.

Država je uspjela postići kod Općinskog suda u Splitu nezakonitu odgodu ovrhe koja se provodi u korist "A. A. S.", iako je rješenje o ovrsi doneseno još 2005. god. (prošle su 3,5 godine!) i do danas ovrha nije provedena. (...)

Citirano shvaćanje iz odluke VTS od 10.09.2008. da sud nakon što je utvrdio da je predlagatelj učinio vjerojatnim postojanje svoje tražbine više nije ovlašten odlučivati o postojanju te tražbine, a ne dozvoljava odlučivanje o tom uvjetu niti u povodu žalbe, diže taj zakonski uvjet na razinu neoborive zakonske presumpcije (*presumptio iuris et de iure*). Niti iz jedne odredbe Stečajnog zakona nije moguće izvući takav zaključak.

(...)"

Uslijed navedenih činjenica i okolnosti, podnositelj smatra da su mu rješenjima VTS-a i Trgovačkog suda u Splitu povrijeđena ustavna prava propisana člancima 14. stavkom 2., 18., 26., 29. stavkom 1., 48. stavkom 1. i 49. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske. Podnositelj povredu ustavnih prava zajamčenih člankom 18. Ustava povezuje s povredom prava na djelotvoran pravni lijek, propisanog člankom 13. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine" broj 18/97., 6/99., 8/99., 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija).

Zbog navedenog podnositelj predlaže usvojiti ustavnu tužbu te ukinuti osporena rješenja VTS-a i Trgovačkog suda u Splitu.

3.1. Ustavni sud napominje da je odlukom broj: U-III-3735/2005 od 17. svibnja 2006. odbio ustavnu tužbu Republike Hrvatske (vjerovnika u konkretnom stečajnom postupku), uz sljedeće obrazloženje:

"1. Ustavna tužba podnesena je protiv presude i rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj: Gzz-152/05-2 i Rev-638/05-2 od 3. kolovoza 2005., presude Županijskog suda u Zagreb, broj: Gž-5061/02-3 od 26. listopada 2004. i presude Općinskog suda u Zagrebu, broj: P-8025/02 od 16. srpnja 2002.

Osporavanom presudom i rješenjem Vrhovnog suda, pod točkom II. izreke, odbijeni su zahtjev za zaštitu zakonitosti i revizija podnositeljice kao tužene u sudskom postupku u preostalom dijelu iznosa od 32.004.897,22 kn, koji je ona dužna isplatiti tužitelju "A. A. S." d.o.o.

Presudom Županijskog suda u Zagrebu od 26. listopada 2004. odbijena je žalba podnositeljice protiv presude Općinskog suda u Zagrebu od 16. srpnja 2002., kojom je njoj naloženo platiti tužitelju iznos od 4.690.069,50 kn za naknadu stvarno pretrpljene štete, iznos od 27.314.827,72 kn za naknadu izmakle dobiti i iznos od 16.686.864,35 kn za naknadu nepokrivenih fiksnih troškova, što ukupno iznosi 48.691.761,57 kn, sa zakonskim zateznim kamatama.

(...)

4. (...) Posebno se napominje da je Vrhovni sud u obrazloženju osporavane presude utvrdio da je prvostupanjski sud, 'uz temeljnu činjenicu da su nadležna tijela tuženice zbog pogrešne pravne prosudbe neoporezivog rashoda za gubitke s naslova kala, rasipa, loma i štete u transportu, provela prisilnu naplatu poreza na promet proizvoda i usluga u iznosu stvarne štete od 4.690.069,50 kn, temeljem upravnog akta čiji je poništaj tužitelj ishodio u upravnom sporu, pouzdano utvrdio i okolnosti od značaja za zaključak da su ista upravna tijela tužene pri tome manifestirala nesumnjiv pristanak da se time oštete prava i interesi tužitelja. Ovo stoga što su sporni upravni akti temeljem kojih je izvršena prisilna naplata poreza, presudom Upravnog suda Republike Hrvatske i posljedičnim drugostupanjskim rješenjem poništena, s pravnim učinkom od njihova donošenja (*ex tunc*), što sukladno odredbi čl. 268. st. 1. Zakona o općem upravnom postupku ('Narodne novine' broj 53/91) znači da se poništavaju i pravne posljedice koje su takva rješenja proizvela. Unatoč tome, a i prije provedbe bilo kakvog novog postupka, nadležna fiskalna tijela tuženice, bez konkretne i valjane pravne osnove, ne samo da su nezakonito zadržala prisilno naplaćena novčana sredstva tužitelja, nego je štoviše, ministar financija svojim aktom od 01. rujna 1997. godine, izrijekom odbio tužiteljev zahtjev za povrat predmetnih novčanih iznosa, ocijenivši takav zahtjev neopravdanim, a bez iznošenja bilo kakvih razloga za takvu odluku, što upućuje na arbitrarnost iz koje se upravo može zaključiti o postojanju volje ili pristanka da se time oštete prava i interesi tužitelja kao stranke u upravnom postupku razreza poreza.'

(...)"

III. ČINJENICE I OKOLNOSTI UTVRĐENE TIJEKOM POSTUPKA PRED TRGOVAČKIM SUDOM

4. Stečajni postupak nad dužnikom (podnositeljem) počeo je na temelju Izvješća Zavoda za platni promet, Podružnice Split, u skladu s člankom 70. Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona ("Narodne novine" broj 129/00.), jer je iz navedenog Izvješća slijedilo da dužnik (podnositelj) na dan 31. siječnja 2001. ima evidentiranih nepodmirenih obveza na svom računu u iznosu od 15.888.495,00 kuna, te da je posljednja naplata izvršena 1998. godine.

U povodu oglasa objavljenog u "Narodnim novinama" broj 84 od 29. rujna 2001., vjerovnici Republika Hrvatska - Ministarstvo financija, Porezna uprava, Područni ured Split i K. – n. s. i p. d.d. Z. podnijeli su 13. i 14. studenoga 2001. prijedloge za otvaranje stečajnog postupka nad dužnikom (podnositeljem).

U prijedlogu za otvaranje stečajnog postupka, vjerovnik Republika Hrvatska - Ministarstvo financija navodi da postoji potraživanje tog vjerovnika prema dužniku (podnositelju) s osnove poreza, turističke članarine i novčanih kazni, u ukupnom iznosu od 7.178.179,96 kuna (vjerovnik K. – n. s. i p. d.d. Z. u međuvremenu je povukao svoj prijedlog za otvaranje stečajnog postupka nad dužnikom /podnositeljem/, stoga je u tom dijelu stečajni postupak obustavljen).

4.1. Trgovački sud u Splitu u osporenom rješenju od 7. srpnja 2008. utvrđuje da dužnik (podnositelj) podneskom od 3. prosinca 2001. "(...) navodi da ima potraživanje prema Republici Hrvatskoj utvrđeno nepravomoćnom prvostupanjskom presudom Općinskog suda u Zagrebu br. P-6958/97 od 4. rujna 2000.g. i to u iznosu od 93.325.758,11 kn sa zateznim kamatama koje na neke stavke da teku još od 1996.g. radi čega se predlaže da se u ovom postupku ne postupi prema odredbama čl. 70. st. 6 i 7 Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona ... jer dužnik raspolaže tražbinom koja višestruko prelazi sve njegove utvrđene obveze. (...)"

Trgovački sud u Splitu potom navodi da je stečajni postupak bio otvaran dva puta, ali su oba puta rješenja o otvaranju stečajnog postupka ukinuta rješenjima VTS-a i predmet je vraćen sudu prvog stupnja na ponovni postupak. Osporeno prvostupanjsko rješenje doneseno je, stoga, tek u trećem po redu postupku.

Trgovački sud u Splitu utvrđuje da je u konkretnom slučaju ostvaren stečajni razlog nesposobnosti za plaćanje, propisan člankom 4. Stečajnog zakona ("Narodne novine" broj 44/96., 29/99., 129/00., 123/03., 82/06. i 116/10.), "(...) neovisno od toga što je Rješenjem Općinskog suda u Splitu br. Ovr-3966/06 (Ovr-2279/05) od 27. lipnja 2008.g. u ovršnoj stvari ovrhovoditelja A. A. S. d.o.o. Z. protiv ovršenika Republike Hrvatske radi naplate novčane tražbine odlučeno da se nastavlja provedba ovrhe određene rješenjem o ovrši Ovr-2279/05 od 1. lipnja 2005.g. ... te odbijen ovršenikov prijedlog za odgodu ovrhe ..., te što prema navodima privremene stečajne upraviteljece ukupno potraživanje dužnika A. A. S. d.o.o. prema vjerovniku RH Ministarstvo financija, Porezna uprava Split temeljem naprijed navedenog rješenja iznosi oko 58 milijuna kuna. (...)".

Prema stajalištu Trgovačkog suda u Splitu, "(...) Naplata potraživanja dužnika prema RH Ministarstvo financija, Porezna uprava Split u trenutku donošenja ovog rješenja, do završetka prethodnog postupka, nije izvršena tako da se prema ocjeni ovog suda u konkretnom slučaju ne može smatrati da je dužnik tijekom prethodnog postupka postao sposoban za plaćanje kada bi temeljem odredbe čl. 53 st. 7 Stečajnog zakona ovaj postupak trebalo obustaviti. (...)".

4.2. VTS u osporenom rješenju od 10. rujna 2008. odbija dužnikovu (podnositeljevu) žalbu i potvrđuje rješenje suda prvog stupnja sa sljedećim obrazloženjem:

" (...) ovaj sud smatra kako je prvostupanjski sud pravilno našao da su ispunjene i objektivne i subjektivne pretpostavke za otvaranje stečaja nad dužnikom.

(...)

Nakon što je rješenjem o pokretanju prethodnog postupka prvostupanjski sud utvrdio da je predlagatelj učinio vjerojatnim postojanje svoje tražbine prema dužniku, u prethodnom postupku više nije ovlašten ponovno ocjenjivati postojanje te vjerojatnosti, tako da su neosnovani žalbeni navodi koji se odnose na dužnost suda da utvrđuje postojanje i visinu tražbine predlagatelja prije donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka.

(...)

Činjenični navodi iznijeti u žalbi u pogledu ovršnog postupka koji stečajni dužnik vodi protiv predlagatelja, pred Općinskim sudom u Splitu, iz kojeg dužnik mora dobiti iznos od 58.000.000,00 kn i ako su točni ne sprečavaju otvaranje stečajnog postupka. Na ročištu za ispitivanje uvjeta za otvaranje stečajnog postupka postojala je mogućnost davanja izjave o pristupanju dugu stečajnog dužnika po pravilima iz članka 50. SZ-a nakon kojega sud može obustaviti stečajni postupak, no ni sam žalitelj ne tvrdi da bi bilo koja osoba dala

takvu izjavu niti na to ukazuju iznijeti dokazi.
(...)"

IV. MJERODAVNO PRAVO

5. Relevantne odredbe Stečajnog zakona glase:

"Članak 4.(1) Stečaj se može otvoriti samo ako se utvrdi postojanje kojeg od zakonom predviđenih stečajnih razloga.
(2) Stečajni razlozi su: nesposobnost za plaćanje i prezaduženost.
(3) Dužnik je nesposoban za plaćanje ako ne može trajnije ispunjavati svoje dospjele novčane obveze. Okolnost da je da je dužnik podmirio ili da može podmiriti u cijelosti ili djelomično tražbine nekih vjerovnika sama po sebi ne znači da je on sposoban za plaćanje.
(...)"

Članak 6. U stečajnom postupku na odgovarajući se način primjenjuju pravila parničnog postupka (op., istaknuto po Ustavnom sudu) u postupku pred trgovačkim sudovima.

Članak 7.(...)

(3) Stečajni sud po službenoj dužnosti utvrđuje sve činjenice koje su od važnosti za stečajni postupak i radi toga može izvoditi sve potrebne dokaze.
(...)"

Članak 39.(...)

(2) Vjerovnik je ovlašten podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka ako učini vjerojatnim (op., istaknuto po Ustavnom sudu) postojanje svoje tražbine i kojega od stečajnih razloga.
(...)"

Članak 49. 1) Nakon što donese rješenje o pokretanju prethodnoga postupka predsjednik stečajnog vijeća će odmah zakazati ročište na koje će pozvati zastupnike dužnika po zakonu, odnosno dužnika pojedinca, predlagatelja, pravnih osoba koje za dužnika obavljanju poslove platnog prometa i privremenoga stečajnoga upravitelja, a po potrebi i druge osobe.

(2) Na ročištu iz stavka 1. ovoga članka pozvane osobe će se izjasniti o prijedlogu za otvaranje stečajnoga postupka. One se o prijedlogu mogu i pisano izjasniti.
(...)"

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

6. Podnositelj se poziva na povredu članka 29. stavka 1. Ustava, koji glasi:

"Članak 29. Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kaznjivog djela.
(...)"

Način na koji Ustavni sud sagledava doseg članka 29. stavka 1. Ustava ovisan je o posebnim okolnostima svakog pojedinog slučaja. Posebnost konkretnog slučaja je u tome što su odluke i rješenja nadležnih upravnih (poreznih) tijela, Upravnog suda Republike Hrvatske, Općinskog suda u Zagrebu, Županijskog suda u Zagrebu, Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Ustavnog suda Republike Hrvatske, koje su prethodile osporenim rješenjima Trgovačkog suda u Splitu i VTS-a, u tolikoj mjeri međusobno povezane da je njihove učinke nužno promatrati u slijedu, i potom osporena rješenja Trgovačkog suda u Splitu i VTS-a ocijeniti kao jedinstvenu cjelinu.

Imajući u vidu da su u brojnim, različitim postupcima koji su prethodili ustavnosudskom postupku odluke donosili sudovi različite stvarne nadležnosti, koja okolnost je odlučna za donošenje pravilnoga uravnoteženog ustavnopravnog stajališta u konkretnom predmetu, Ustavni sud se kod razmatranja osnovanosti ustavne tužbe ograničio na njeno ispitivanje s aspekta prava na postupovnu ravnopravnost stranaka ("jednakost oružja", equality of arms), kao sastavnog dijela prava na pošteno suđenje (Ustavni sud imao je pri

tome u vidu članak 6. Stečajnog zakona).

Na temelju svoje Ustavom utvrđene nadležnosti, Ustavni sud opetovano ponavlja da nije nadležan supstituirati ulogu sudova u slučajevima različite interpretacije (tumačenja) zakonskih pravila postupovne naravi. Međutim, u slučaju kada moguća sudska interpretacija povređuje samu bit nekog podnositeljevog ustavnog prava, Ustavni sud dužan je razmotriti sve ustavnopravno relevantne činjenice, okolnosti i stajališta.

7. Polazeći od navedenog, Ustavni sud u prvom redu treba odgovoriti na pitanje:

- je li odbijanjem dužnikove (podnositeljeve) žalbe - zbog toga što, prema načelnom pravnom stajalištu VTS-a, sud prvog stupnja u prethodnom postupku više nije ovlašten ponovno ocjenjivati postojanje vjerojatnosti vjerovnikove tražbine - dužniku (podnositelju) povrijeđeno ustavno pravo na postupovnu ravnopravnost, koje je sastavni dio prava na pravično suđenje, zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava?

Ustavni sud potom mora odgovoriti i na dodatna pitanja koja proizlaze iz ustavnopravno relevantnih okolnosti i činjenica konkretnog predmeta:

- je li način na koji je sud prvog stupnja tumačio i primijenio mjerodavno materijalno pravo kod ispitivanja vjerojatnosti vjerovnikove tražbine doveo do povrede dužnikovog (podnositeljevog) prava na pravično suđenje,
- je li aktivna legitimacija vjerovnika za pokretanje stečajnog postupka utvrđena na način koji u razumnoj i objektivnoj mjeri otklanja sumnju u pravičnosti tog postupka,
- jesu li razlozi suda prvog stupnja, izneseni u osporenoj presudi, objektivno dostatni za odgovore na prethodno postavljena pitanja, i
- jesu li učinci osporenih rješenja suda prvog i drugog stupnja zbog toga ustavnopravno neprihvatljivi?

a) Vjerojatnost postojanja vjerovnikove tražbine (aktivna legitimacija vjerovnika)

8. Uvažavajući mogućnost da VTS (načelno, ali i u konkretnom slučaju) mijenja svoja pravna shvaćanja jer promjena u pravilu znači evoluiranje pravne misli, u ovom ustavnosudskom postupku potrebno je ocijeniti je li takva promjena (naime, osporenoj promjeni pravnog shvaćanja VTS-a prethodilo je drugačije pravno shvaćanje VTS-a, uslijed kojega su ukinuta ranija prvostupanjska rješenja o otvaranju stečajnog postupka nad dužnikom /podnositeljem/) utjecala na ograničenje ostvarivanja dužnikovih (podnositeljevih) prava u stečajnom postupku, što bi potom, promatrano s aspekta dužnikovog (podnositeljevog) prava na pravično suđenje, moglo povrijediti dužnikovo (podnositeljevo) pravo na postupovnu ravnopravnost s vjerovnikom.

9. Ustavni sud upoznat je s praksom VTS-a, koji je (u drugom, različitom stečajnom postupku) rješenjem broj: PŽ-4331/09-3 od 30. srpnja 2009. utvrdio načelne kriterije za procjenu aktivne legitimacije vjerovnika u stečajnom postupku:

"(...) Općenito uzevši, kad je uvjerenje suda o relevantnoj činjenici takvo da isključuje svaku razumnu sumnju u njegovu pravilnost i istinitost, prihvaća se kako je određena teza potpuno dokazana, odnosno da postoji izvjesnost (istaknuto po VTS-u, op. Ustavnog suda) o postojanju i sadržaju određene činjenice (odnosno o tome da je nema). S druge strane, u određenim slučajevima (kao i kod odlučivanja o postojanju pretpostavki - vjerovnikove legitimacije za predlaganje otvaranja stečajnog postupka), sucima je kod izvođenja zaključaka u tom pravcu dano ovlaštenje reducirati svoja uvjerenja sa stupnja izvjesnosti na stupanj vjerojatnosti. Dakle, vjerojatnost je slabiji stupanj uvjerenja o postojanju određene činjenice od izvjesnosti o njenom postojanju. Ona dopušta već i samo utvrđenje mogućnosti da se uvjerenje poklapa sa stvarnošću. Pri tome se polazi od utvrđenja o postojanju više argumenata koji govore u prilog uvjerenju o postojanju relevantnih činjenica nego onih koji govore protiv. Međutim, pri tome broj argumenata na jednoj strani sam po sebi ne mora biti odlučan, već je odlučan sadržaj, odnosno snaga tih argumenata (op., istaknuto po Ustavnom sudu)."

Ustavni sud prihvaća navedeno načelno stajalište VTS-a da snaga ukupnih argumenata koji govore u prilog uvjerenju o postojanju relevantnih činjenica znači onu odlučnu okolnost koja će činiti razliku između izvjesnosti odnosno vjerojatnosti postojanja tražbine u stečajnom postupku. Jasno je da vjerojatnost pretpostavlja manji stupanj uvjerenja u odnosu na izvjesnost.

Međutim, Ustavni sud ističe da dužnik (podnositelj) u konkretnom ustavnopravnom predmetu ne osporava samo način utvrđenja i tumačenja sudova da je vjerovnikova tražbina učinjena vjerojatnom, već osporava i stajalište sudova da ne postoji obveza na temelju koje bi dužniku (podnositelju) trebalo omogućiti očitovanje o relevantnim činjenicama, a kojim bi dužnik (podnositelj) mogao otkloniti pokretanje stečajnog postupka.

Naime, o svemu tome ovisi i vjerovnikova aktivna legitimacija.

S tim u vezi, pravno shvaćanje VTS-a, usvojeno za područje stečajnog prava i izneseno (i u pisanom obliku) na 12. sjednici odjela trgovačkih i ostalih sporova, održanoj 21. prosinca 2009., glasi drugačije:

"C. PODRUČJE STEČAJNOG PRAVA

1C.1. Stadij stečajnog postupka do kojeg sud može ispitivati vjerojatnost postojanja predlagateljeve tražbine - pravno shvaćanje o pitanju primjene zakona u povodu odluka u kojima postoje razlike u shvaćanjima.

Pravno shvaćanje:

Vjerojatnost postojanja predlagateljeve tražbine prema dužniku je pretpostavka procesne legitimacije vjerovnika kao predlagatelja za podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka (čl. 39. st. 2. SZ-a)

Vjerovnik mora učiniti samo vjerojatnim (ne i izvjesnim) postojanje svoje tražbine, dakle ne mora dokazivati da njegova tražbina doista i postoji.

Nakon što je pokrenut postupak radi utvrđivanja postojanja uvjeta za otvaranje stečajnog postupka (prethodni postupak), sud više nije ovlašten ocjenjivati vjerojatnost postojanja predlagateljeve tražbine, nego samo postojanje kojeg od zakonom predviđenih stečajnih razloga za otvaranje stečajnog postupka propisanih odredbom članka 4. stavak 2. SZ-a (nesposobnost za plaćanje i prezaduženost) i to po službenoj dužnosti.

Nakon što je ocijenio vjerojatnost postojanja vjerovnikove - predlagateljeve tražbine i pokrenuo prethodni postupak sud ne može ocjenjivati vjerojatnost postojanja predlagateljeve tražbine na ročištu radi izjašnjenja o prijedlogu za otvaranje stečajnog postupka (članak 49. SZ-a), ni na ročištu radi rasprave o uvjetima za otvaranje stečajnog postupka (članak 53. stavak 1. SZ-a), niti prilikom donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka ili rješenja o odbijanju prijedloga za otvaranje stečajnog postupka (čl. 53. stavak 4. SZ-a).

(...)"

Treba napomenuti da su osporena rješenja VTS-a i Trgovačkog suda u Splitu donesena u razdoblju koje je prethodilo navedenom pravnom shvaćanju VTS-a od 21. prosinca 2009.

10. Stečajnim zakonom propisana "vjerojatnost postojanja tražbine" je pravni standard, čiji su opseg i značenje trgovački sudovi tijekom svoje prakse sami stvarali i tumačili. Nije, stoga, na Ustavnom sudu da tumači mjerodavno pravo. Međutim, pravilo pravičnog suđenja podrazumijeva da se svakoj strani u stečajnom postupku mora omogućiti očitovanje o argumentima koje je iznijela suprotna strana.

Ustavni sud primjećuje da bi suprotno tumačenje dovelo do vođenja stečajnog postupka na temelju neprovjerenih činjenica jer, s jedne strane aktivna legitimacija ne bi bila nedvojbeno utvrđena, a s druge strane visoki troškovi neopravdano pokrenutog stečajnog postupka bili bi suprotni načelu ekonomičnosti vođenja takvog postupka.

Primjenjujući navedeno pravilo na konkretan slučaj, Ustavni sud utvrđuje da dužniku (podnositelju), suprotno obvezi utvrđivanja potpunog činjeničnog stanja, nije omogućeno očitovanje o vjerovnikovim tvrdnjama.

Imajući u vidu, uz ostalo, i načelna stajališta VTS-a o tome koje sastavnice čine pojam "vjerojatnost postojanja tražbine", Ustavni sud napominje da poštivanje navedenih sastavnica nije razvidno iz obrazloženja osporenog rješenja Trgovačkog suda u Splitu. Naime, u obrazloženju rješenja suda prvog stupnja u potpunosti su izostali razlozi kojima se taj sud vodio kod odlučivanja o vjerojatnosti vjerovnikove tražbine, tako da se ti razlozi ne mogu ispitati ni s pravnog niti s ustavnopravnog stajališta.

Ukoliko Trgovački sud u Splitu nije smatrao osnovanim dužnikove (podnositeljeve) razloge kojima je osporavao vjerojatnost vjerovnikove tražbine (iako iz samog prvostupanjskog rješenja razlozi za takvo stajalište suda nisu jasni, što je moralo biti uočeno po VTS-u), sud prvog stupnja bio je dužan na temelju članka 7. Stečajnog zakona sam utvrditi činjenično stanje i izvesti dokaze, pa stoga i izvršiti uvid u akte nadležnih sudova (i nadležnih upravnih tijela) na koje se dužnik (podnositelj) pozivao. Tek bi takav cjeloviti uvid Trgovačkom sudu u Splitu omogućio pravilnu ocjenu o kumulativnom ispunjenju pretpostavki za podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka: vjerojatnosti postojanja tražbine i nekog od stečajnih razloga.

Prema stajalištu Ustavnog suda, sud prvog stupnja tijekom provođenja prethodnog postupka nije na dostatan način utvrdio aktivnu legitimaciju vjerovnika za pokretanje stečajnog postupka, iako je to bio dužan učiniti po pravilima parničnog postupka koja se primjenjuju u postupku pred trgovačkim sudom (usp. članak 6. Stečajnog zakona, točka 5. obrazloženja ove odluke), posebno istražnog i oficioznog načela, koji su - već i po samoj naravi stečajnog postupka - u stečajnom postupku naglašeniji nego u parničnom postupku.

Ustavni sud utvrđuje da u konkretnom predmetu istražno i oficiozno načelo nisu primjereno primijenjeni, jer je iz Izvješća o utvrđenju činjenica u predmetu A. A. S. d.o.o. - koje je na zahtjev Županijskog državnog odvjetništva u Splitu izradilo Ministarstvo Financija -

Porezna uprava, Područni odjel Split, Odjel za otkrivanje porezno-kaznenih djela, klasa: 215-01/05-01/43, ur. broj: 513-07-17-05-15 od 27. prosinca 2005. - razvidno da je za obračunsko razdoblje od 1994. do 1999. "nastupila zastara prava poreznog tijela na utvrđivanje porezne obveze u smislu čl. 90. st. 1. Općeg poreznog zakona (Narodne novine, br. 127/00, 86/01 - ispr., 150/02 ...)."

11. Prof. dr. sc. J. G., Katedra za građansko procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, svoje pravno mišljenje o predmetu obrazlaže, pored ostalog, sljedećim stajalištima:

"(...)

Istražno i oficijozno načelo u stečajnom postupku mnogo je naglašenije no u parničnom postupku. (...) Aktivna legitimacija vjerovnika, dakle, vjerojatnost postojanja njegove tražbine, sasvim sigurno se može okvalificirati kao činjenica koja je od važnosti za stečajni postupak, jer od toga ovisi ne samo donošenje rješenja o pokretanju prethodnog postupka u kojem će se utvrđivati postojanje stečajnog razloga, već i donošenje rješenja o otvaranju stečajnog postupka. (...) Treba jasno istaknuti da bez valjane aktivne legitimacije i postojanja stečajnog razloga u trenutku donošenja odluke o otvaranju stečajnog postupka nema zakonske osnove za otvaranje stečajnog postupka. (...)"

12. Prof. dr. sc. S. P., Katedra za trgovačko pravo i pravo društava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, svoje pravno mišljenje o predmetu obrazlaže, pored ostalog, sljedećim stajalištima:

"(...)

Pritom je za postupak povodom ustavne tužbe ključno pitanje vjerojatnosti postojanja tražbine, kao što, po mome sudu ispravno, to navodi i podnositelj ustavne tužbe ... Činjenica jest da je u drugom, ranijem sudskom postupku nedvojbeno utvrđeno da tražbina RH kao (navodnog) vjerovnika ne postoji. To, uostalom, potvrđuje i sam (navodni) vjerovnik (str. 6. prvi odlomak ustavne tužbe), no unatoč tome podnosi prijedlog za otvaranje stečajnog postupka. (...) Drugim riječima, to znači da svatko onaj tko smatra da ima tražbinu može učiniti da dođe do otvaranja stečajnog postupka, makar takve tražbine nema. U konkretnom slučaju, jasno je da tražbine RH prema dužniku nema (jer je tako utvrđeno ranije u sudskom postupku). Unatoč tome, dužniku nije omogućeno da prigovori tvrdnjama vjerovnika i da pridonese dokaze da tražbina vjerovnika ne postoji. (...)"

b) Republika Hrvatska kao vjerovnik konkretnog stečajnog postupka

13. Sprečavanje stečajnog dužnika da dokazuje istinitost svojih tvrdnji kojima bi mogao otkloniti otvaranje stečajnog postupka ne može se opravdati ni hitnom naravi stečajnog postupka.

Provedbom stečajnog postupka uklanjanje se iz gospodarskog i pravnog poretka pravna osoba koja svoje financijske obveze ne može uredno ispunjavati (usp., npr. odluka Ustavnog suda broj: U-I-198/2001 i dr. od 11. siječnja 2006.). Međutim, u obrazloženju osporenog rješenja VTS-a i dalje nisu razvidni razlozi kojima se Trgovački sud u Splitu vodio kod ocjene o ispunjenju kumulativnih pretpostavki za otvaranje stečajnog postupka. Nisu, dakle, razvidni razlozi koji su doveli do zaključka suda prvog stupnja, a time posredno i zaključka VTS-a, da dužnik (podnositelj) ne može uredno ispunjavati svoje financijske obveze. Da bi ovakvo stajalište sudova bilo pravno utemeljeno, u konkretnom stečajnom postupku bilo je potrebno ocijeniti i istinitost dužnikovih (podnositeljevih) tvrdnji koje su, uz ostalo, dokazive pravomoćnom sudskom presudom iz koje je razvidno da država - kao vjerovnik - nema potraživanja prema podnositelju.

Po ocjeni Ustavnog suda, prema dužniku (podnositelju) nije se u stečajnom postupku pred Trgovačkim sudom u Splitu i VTS-om postupalo na jednak ili barem usporediv način s načinom na koji se postupalo s vjerovnikom Republikom Hrvatskom, iako razlozi za nejednako postupanje nisu razvidni u obrazloženjima osporenih rješenja.

Očito izbjegavanje jednakog/usporedivog postupanja prema strankama konkretnog stečajnog postupka ima, prema ocjeni Ustavnog suda, težinu povrede dužnikovog (podnositeljevog) ustavnog prava na pravično suđenje. Stoga se postavlja i pitanje moguće zlorabe vjerovnikovih ovlaštenja za pokretanje stečajnog postupka jer dužniku (podnositelju) nije omogućeno očitovanje o vjerovnikovim tvrdnjama i dostavljanje dokaza kojima bi mogao dokazati tvrdnje kojima osporava vjerovnikovu aktivnu legitimaciju, a time i postojanje tražbine. To posljedično ukazuje na sukob interesa.

Razmatrajući osporena rješenja Trgovačkog suda u Splitu i VTS-a s aspekta postupovne ravnopravnosti dužnika (podnositelja) i vjerovnika Republike Hrvatske, Ministarstva financija, Ustavni sud utvrđuje da učinci osporenih rješenja Trgovačkog suda u Splitu i VTS-a nisu ustavnopravno prihvatljivi, jer se postupovna neravnopravnost stranaka u konkretnom stečajnom postupku ne može opravdati ustavnopravno prihvatljivim razlozima.

U tom smislu se i stajalište VTS-a o mogućnosti davanja izjave o pristupanju dugu stečajnog dužnika (članak 50. Stečajnog zakona) čini

formalističkim pristupom konkretnom stečajnom predmetu, jer znači zlouporabu prava stečajnog vjerovnika.

14. Ustavni sud utvrđuje da postupak u cjelini nije vođen na način koji je dužniku (podnositelju) omogućio pravično suđenje u skladu sa zahtjevima članka 29. stavka 1. Ustava.

15. Na temelju i u smislu članaka 31. i 77. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), Trgovački sud u Splitu i VTS će u novom postupku imati u vidu stajališta Ustavnog suda, posebno uslijed činjenice da se rješenje VTS-a u cijelosti zasniva na načelnom pravnom stajalištu tog suda drugog stupnja, koje je po svojoj naravi obvezno za sva drugostupanjska vijeća ili suce pojedince određenog odjela.

16. Ustavni sud nije razmatrao ostale povrede ustavnih prava istaknute po podnositelju jer je utvrdio povredu ustavnog prava na pravično suđenje.

17. Članak 13. Konvencije, na koji se podnositelj također poziva u ustavnoj tužbi, odnosi se na pravo na djelotvoran pravni lijek. Budući da je utvrdio povredu podnositeljevog prava na pravično suđenje, koje obuhvaća i pravo na djelotvoran pravni lijek, Ustavni sud smatra da podnositeljeve razloge nije potrebno ispitati i s tog aspekta prava na pravično suđenje, sukladno praksi Europskog suda za ljudska prava.

18. Slijedom iznijetog, na temelju članaka 74. i 76. stavaka 1. i 2. Ustavnog zakona odlučeno je kao u točkama I., II. i III. izreke.

19. Odluka o objavi (točka IV. izreke) temelji se na članku 29. Ustavnog zakona.

Zagreb, 30. ožujka 2011.

PREDSJEDNICA VIJEĆA
Snježana Bagić, v. r.

Broj: U-III-4963/2008